

לוקחים פסק זמן

בחג הפסח נאסר עלינו לאכול חמץ, אולם בבית-המקדש זהו איסור כללי המקיף את כל ימי השנה, למעט מספר חריגים. על גאווה שלילית וחיובית.

השבוע הודיע ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו, שהממשלה תיקח פסק זמן מהמשך החקיקה המשפטית להידברות בין כל חלקי העם כדי להגיע להסכמות רחבות עד כמה שאפשר.

יום אחרי כן אילן מאסק ועוד יותר מאלף מומחי בינה מלאכותית יצאו במכתב גלוי שצריך לקחת פסק זמן, של שישה חודשים לפחות, מהמשך הפיתוח של בינה מלאכותית עד שיצרו פרוטוקול ורגולציה לשימוש נכון בכוח האדיר הזה, כי אחרת הדבר מהווה סכנה לחברה ולאנושות.

עם ישראל גם הוא לוקח השבוע פסק זמן¹ מהחמץ. ביום רביעי, כל יהודי בכל העולם ייקח פסק זמן של שמונה ימים. זוהי לא המלצה אלא מצוה מהתורה, כמו שנאמר: "ולא יראה לך חמץ בכל גבולך" (בא יג, ז).

מה כל-כך נורא בחמץ שפעם בשנה עלינו לקחת פסק זמן כדי לנקות את הבית, להחליף את המטבח וכו'. מסבירה תורת החסידות, שחמץ ומצה מורכבים מאותם חומרים, שניהם עשויים מבצק המכיל קמח ומים. ההבדל הוא שאת הבצק של החמץ מניחים לתפוח ואילו את המצה אופים מיד.

חסידות מסבירה שתפיחת הבצק מסמלת את החמץ שבלב. בתוך כל אדם יש משהו תופח (לא מדובר על החלק הגשמי של האדם, זאת בעיה אחרת). מדובר על מידה באדם שיכולה לגדול ולתפוח ולהגיע לממדים מבהילים.

זוהי מידת הגאווה, מה שנקרא 'אגו', ועל דרך זה היא מידת הכעס. ככל שאדם חושב יותר על משהו שמרגיז אותו הוא יותר מתרגז ומתעצבן וכו'. אלו תכונות שליליות בתכלית. כשמגיע חג הפסח, וכדי שיהיה בכוחנו ובאפשרותנו להודות

לקב"ה על הניסים של יציאת מצרים, עלינו לעשות מאמץ כדי להתפטר מהחמץ שבתוכנו.

חמץ בבית המקדש

עובדה פחות ידועה היא שבזמן שבית-המקדש היה קיים היה אסור להקריב על המזבח חמץ כל השנה. בנוסף לכך, היה אסור להכניס חמץ לבית-המקדש עצמו כל השנה. בפרשת ויקרא התורה מצוה "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ" (ויקרא ב, יא) ובפרשתנו צו, נוסף הציווי על מה שהכהנים אוכלים "לא תאפה חמץ" (ו, י). ("לחם הפנים" שהיו שמים על השולחן בביהמ"ק בכל שבת היה כשר לפסח).

מדוע? מאותה הסיבה. בית המקדש הוא מקום שבו שורה השכינה. במקום שבו נמצא הקב"ה אין מקום לשום מציאות אחרת, אין מקום לגאווה, לגסות הרוח או לכעס. מאיפה מגיעה מידת הכעס? מאנוכיות, איך זה שלא קיבלתי את מה שרציתי וכו' וכו'. לביהמ"ק צריך להגיע ברוח נמוכה, הקב"ה לא סובל בעל גאווה, כמו שנאמר "תועבת ה' כל גבה לב" (משלי טז, ה), ולכן בביהמ"ק החמץ אסור כל השנה.

אבל, לכל כלל יש יוצא מן הכלל. פעם בשנה הציבור היה מביא קרבן חמץ לביהמ"ק. לא חלילה להקריב על המזבח, שם זה תמיד אסור, אבל לבית המקדש יכלו להביא חמץ. מתי? בחג השבועות.

מה נשתנה שבועות מכל חג אחר, שבו לא רק שאפשר אלא מצוה להביא את קרבן "שתי הלחם" שעשויים מהחיטה של השנה החדשה לבית המקדש?

ההסבר הוא שבין פסח לשבועות יש את מצות ספירת העומר. מהיום השני של חג הפסח ועד חג השבועות אנו סופרים 49 יום כהכנה למתן תורה. תורת הקבלה מלמדת אותנו שזוהי לא סתם ספירה אלא הכנה נפשית.

באותם שבועות עלינו לנקות את עצמנו מהחמץ הרוחני. אנו מתחילים את זה בקול רעש גדול, עם בדיקת ושריפת החמץ של ערב פסח, שבו אנו מתפטרים מהרע שבתוכנו, אבל גם אחרי החג, כשחוזרים לאכול חמץ, אנו ממשיכים את ניקיון החמץ הרוחני במשך שבעה שבועות.

בכל שבוע אנו מנסים לעבוד על אחת מהמידות שלנו ולעדן אותה, לעשות אותה

קצת יותר רוחנית. ולכן אחרי דרך ארוכה של עבודה רוחנית במשך שבעה שבועות, אנו יכולים להביא חמץ למקדש, כי החמץ הזה לא מסמל גאווה או גסות הרוח, אלא אדרבא, הוא מסמל גאווה רוחנית בריאה, בבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'" (דה"י ב, יז). יהודי צריך להיות גאה ביהדות שלו. אין לו מה להתבייש להניח תפילין בנמל התעופה או ללכת עם כיפה ברחוב. עליו להיות יהודי גאה.

קורבן בלי אגו

ויש עוד יוצא מן הכלל. יש 'קרבן יחיד' שאותו מביאים עם חמץ ועליו אנו למדים בפרשת השבוע, פרשת צו. התורה אומרת: "אם על תודה יקריבנו על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו" (צו ז, יב-יג).

קורבן תודה הוא קרבן שיהודי מביא כשהוא רוצה להודות לקב"ה. מדובר על אדם שאירע לו נס אישי, וכשהוא מביא את הקרבן הוא מחויב לכלול גם ארבעים לחמים, ובתוכם גם לחם חמץ. גם במקרה הזה החמץ הרוחני שלו לא מהווה בעיה ומאותה סיבה שהסברנו קודם. יהודי שחווה נס אישי אין בו שום גאווה או אגו. אדרבא, הוא אדם שכולו תודה לקב"ה. הוא מכיר בכך שהכל משמים, שהקב"ה ברחמיו המרובים עשה לו נס והוא ניצול, אדם כזה יכול להביא קרבן של חמץ.

מתי צריכים להביא קרבן תודה? יותר נכון על איזה נס חייבים להביא את הקרבן הזה? אומר רש"י עה"פ: "כגון יורדי הים, והולכי מדברות, וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהם צריכין להודות, שכתוב בהן יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה".

ישנם ארבעה סוגים של ניסים שעליהם חובה על האדם להודות לקב"ה. אם אדם היה חבוש בבית האסורים ויצא לחרות, בזמן שביהמ"ק היה קיים הוא היה צריך להביא קרבן תודה, וזה נכון גם אצל מי שהפליג בספינה או הולך במדבר וחולה שנתרפא. בימינו שאין לנו ביהמ"ק, אותו אדם בא לבית הכנסת ומברך ברכת הגומל. (המצב הכי מצוי זה כשאדם מגיע מארץ ישראל, היות שהוא טס מעבר לאוקיינוס הוא מברך הגומל).

הרבי מדייק בסדר הדברים של רש"י דבר נפלא. רש"י מביא קודם את יורדי הים ולאחר מכן הולכי מדברות, ואז חבושי בית האסורים ולבסוף חולה שנתרפא. (הסדר של רש"י שונה מהסדר בתהילים או בגמרא). אומר הרבי, שרש"י מרמז כאן לחוויה של עם ישראל ביציאתם ממצרים.

דבר ראשון הם היו "יורדי הים", הם ירדו לתוך ים סוף ויצאו משם חיים. זה היה הנס הראשון. לאחר זה הם הפכו ל"הולכי מדברות" כפשוטו, הם הלכו במדבר, כמו שנאמר "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב,ב). לאחר חטא המרגלים כשהם בכו שהם לא רוצים ללכת לארץ ישראל וה' גזר עליהם ארבעים שנה במדבר, הם הפכו ל"חבושי בית האסורים", כל המדבר הפך לבית כלא. עיקר העונש של אסיר הוא שהוא לא יכול לעזוב את המקום. עד חטא המרגלים הם היו בגדר של "הולכי מדברות", אבל לאחר חטא המרגלים כשנגזרה הגזרה הם הפכו ל"חבושי בית האסורים", בבחינת "סגר עליהם המדבר" (בשלח יד,ג).

"חולה שנתרפא" מביא רש"י כדוגמה אחרונה בגלל שדור המדבר לא חווה את זה. במדבר לא היו סתם אנשים חולים, מי שחי היה בריא (שיחות קודש תשכ"ח ח"ב ע' 27, לקו"ש ח"ב ע' 24 ואילך חומש קול מנחם ויקרא ע' 40).

להשאיר חוויה טובה

אנו עומדים לחגוג בקרוב את חג הפסח. הרגש הכי נעלה שאיתו אנו צריכים להיכנס לחג, הוא "מזמור לתודה", להודות לקב"ה לא רק על כך שהוציא אותנו ממצרים, אלא יותר מכך שאנו חיים בדור כזה שיהודי יכול לנהוג כיהודי בכל מקום בעולם.

כשאנו יושבים בשולחן הסדר עלינו להתמקד בחיובי. במקום לשבת ולהתלונן על אנטישמיות או על המחלוקות בין יהודים, צריך לזכור באיזה דור נפלא אנו חיים, כמה היהודים והיהדות פורחת, יש קהילות יהודיות בכל מקום בעולם, והכי חשוב אין מדינה אחת שאוסרת על יהודי לערוך ליל הסדר. במשך אלפי שנים לא היה לנו את התנאים הללו.

ישנם צעירים ליד השולחן. הם מקשיבים יותר ממה שאנחנו רוצים להודות. האחריות היא עלינו ליצור בשולחן הסדר שיח חיובי, כדי שהם יעזבו את שולחן הסדר עם מבט חיובי על החיים היהודיים וירגישו ברי מזל שהם נולדו יהודים.